

Ο ΦΩΓΟΣ ΚΑΙ Η ΦΡΟΣΩ (1).

Ἐπεισόδιον τοῦ 1821 καὶ 1822.

ὑπὸ Γ. Χ. Ζαλοκώστα.

Ἀγεράκι λεπτὸ, μυρωμένο,
Μὲ τῶν δένδρων τὰ φύλλα μαλόνει,
Χαιρετᾷ τὴν αὐγοῦλα τὸ ἀηδόνι,
Στὴν πυκνάδα τοῦ δάσους χωμένο.

Καιρὸς εἶναι· ποῦ ἀνθίζουν οἱ κήποι,
Μιά παρθένα μὲς τᾶσπρα νδυμένη,
Εἰς τὸ ῥέμμα σιγὰ κατεβαίνει...
Τί μονάχη ζητεῖ, τί τῆς λείπει;

Μήπως ξεύρει καὶ αὐτὴ τί ζητάει;
Θολὴν ἔχει στὰ μάτια τῆς σκέπη,
Μέσα εἰς τᾶνθη, χωρὶς νὰ τὴν βλέπη,
Πεταλοῦδα χρυσοῦ κυνηγάει.

Στὴν καρδιά τῆς κρυφὰ μουρμουρίζει
Μιά φωνή... τί τῆς λέει δὲν τὸ ξέρει,
Κ' εἶναι ὁ νοῦς τῆς ὥσάν περιστέρι,
Ποῦ σὲ θόλους σπηληᾶς τριγυρίζει.

Μὲ διαμάντια δροσιᾶς ποτισμένο,
Βλέπει κρίνο μπροστὰ τῆς ἀφράτο,
Καὶ στὴ ρίζα τοῦ κρίνου ἐκεῖ κάτω,
Κλωναράκι μυρτιάς μαραμένο.

Κόφτει τὸνα καὶ πέρνωντας τᾶλλο,
Τώρα αὐτὸ, τώρα τοῦτο κυττάζει,
Καὶ τὸ στήθος τῆς κόρης εὐγάζει
Στεναγμὸ φλογισμένο, μεγάλο.

Κρίνε, ἄχ, λέγει, ποῦ ἀνθίζεις μὲ χάρη,
Σὰν ἐσένα καὶ ἐγὼ εἰμαι δροσάτη,
Ἀμὴ μὲσα στὰ στήθη ἔχω κᾶτι,
Ὄπου μοιάζει μὲ αὐτὸ τὸ κλωνάρι.

Τὸ τουφέκι εἰς τὰ χέρια κρατῶντας,
Νὰ ἔνας νιὸς ῥέμμα ῥέμμα ἀνεβαίνει
Κ' ἔχει σκύλο μπροστὰ ποῦ πηγαίνει
Ἢ λαγούς ἢ περδίκια ζητῶντας.

Εἰς τὴν πλάτη τοῦ νιοῦ τρεμουλιάζον
Χρυσωμένα μαλλιά· σὰν δυὸ φίδια,
Ποῦ φιλιούνται, τοῦ σμίγουν τὰ φρούδια,
Καστανὰ ἔχει δυὸ μάτια ποῦ σφάζουν.

Τέτοια κρίνα δὲν ἔχουν οἱ κήποι,
Σὰν τοῦ νιοῦ τοῦ προσώπου τὰ κρίνα,
Ἄχ τί κόσμος πικρός! καὶ εἰς ἐκεῖνα
Μιά κρυφὴ ζωγραφίζεται λύπη.

(1) Τὸ ποίημα τοῦτο ἔλαβε τὰ πρωτεῖα — ἂν καὶ
δὲν ἐδραβεύθη — εἰς τὸν ποιητικὸν ἀγῶνα τοῦ 1854.

Ὡ γινώριζονται! Ἀρχίζει μὲ χάρι,
Λυπηρὰ νὰ μιλήσῃ τὴν παρθένα,
Τρέμει αὐτὴ καὶ μὲ μάτια σκυμμένα
Ἀγροικαί· τὸ ξανθὸ παλληκάρι.

Μουσικὴ τῆς ψυχῆς κατεβαίνει
Εἰς τὰ στήθητ' ἡ μέσα ἡ λαλιά του...
Πᾶσχα αὐγοῦλα στὸ ῥέμμα ἐδῶ κάτω,
Τὸ ζευγάρι κρυφὰ συντυχαίνει.

Ἀῖ τοῦ Γεώργου χρυσοῦ θυγατέρα,
Φεῦγα, Φρόσω, τὰ νιάτα τοῦ Φώτου,
Δὲν τὸν δέχεται ὁ Γεώργος γαμβρὸς του,
Καὶ θὰ κλαύσῃς πικρὰ μιὰν ἡμέρα!

Ὡ πῶς ἀλλάζουν οἱ καιροὶ στὸν κόσμον ἐδῶ κάτω!
Ὁ ἀποσπερίτης ἔχασε τὴν πρώτην τοῦ τὴ χάρη,
Καὶ ἐρημωμένο, ἀπάτητο φυτρώνει τὸ χορτάρι,
Ὅπου ἦτον ῥέμμα γελαστὸ καὶ ἀπὸ ζωὴ γεμάτο.
Στὸ ῥέμμα αὐτὸ τὸ φόρεμα τῆς νιᾶς, τρεμουλια-
σμένο,

Τῆς δάφνης ἢ τῆς λιγαριᾶς τοὺς κλώνους δὲν σα-
λεύει,

Οὐδὲ καὶ ὁ νιὸς ὁ δύστυχος μὲ πρόσωπο θλιμμένο,
Τὰ ἐγκαρδιακά του βάσανα ἐκεῖ ξεμυστηρεύει.
Ἢ λύσσα ποῦχε εἰς τὴν ψυχὴ τὸν ἔκανε νὰ τρέμῃ,
Καὶ ἡ λύπη ἐξωγραφίζονταν στῆς ὄψης του τὰ
κρίνα.

Τὴν ἀδελφὴν του, ὦ τὴν καλὴν, τὴν ὥμορπον Χρυσίνα,
Τὴν εἶχε Μπέης Κορωνηδὸς κλειστὴ μὲς τὸ χαρέμι.
Καὶ νὰ μαλάξῃ τὰ πικρὰ, τὰ φλογισμένα στήθη,
Οὐδὲ καὶ αὐτὴ κατῶρθονε ἡ ἀγάπη τῆς καλῆς του.
Ὡς τόσο ἐκόντευσε ὁ καιρὸς, καὶ τὸ ποτήρι ἐχύθη,
Εἰς χειλισμένον ἔξαφνα ἀπὸ βουλή τοῦ Ἰψίστου,
Καὶ ἡμέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὅπου ἄγγελος εὐλόγη,
Μὲ κλάδο δάφνης ἄφθαρτο τὴν ἄμωμην Μαρία,
Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν σταυρὸ ἐξάπλωσε ἡ θρησκεία,
Καὶ τὲς ψυχὰς ἐθέρμανεν ἐκδίκηση καὶ φλόγα.
Γύρω, στὴ γῆ, στὴ θάλασσα, ὁ πόλεμος ἀνάφτει,
Καὶ μιὰ ἀσυνείθιστη παντοῦ ξεχύνοντας ἀχτίδα,
Ἢ ἐλευθερία τὰ μνήματα ταραίζει, καὶ ξεθαφτεῖ
Λησμονημένα ὀνόματα — δόξα, τιμὴ, πατριδα.
Κεντᾷ τὸν τίμιον τὸ σταυρὸ ἡ Φρόσω μὲ μετὰξι,
Πνευματικὸς τὸν εὐλογεῖ, καὶ αὐτὴ τοῦ Φώτου λέει,
Αὐτὸς ἂς ἦναι σκέπη σου νὰ ἐκδικηθῇς τὸν Μπέη,
Εἰς τοῦ πολέμου τὲς φωτιὰς αὐτὸς νὰ σὲ φυλάξῃ!
Καὶ ὁ Φῶτος πέρνει τὸ σταυρὸ, καὶ τὸ σπαθί του
ζώνει.

Ὅλοι λεβέντες, διαλεχτοὶ πᾶν ἑκατὸ μαζὴ του.
Ὡ πόσα κἀνευθαύματα ἐμπρὸς εἰς τὴν Κορώνην,
Ὅπου δυὸ πόθοι μοναχοὶ φλογίζουν τὴν ψυχὴν του,
Νὰ μετρηθῇ μὲ τὸν φονεῖ, τὴν ἀδελφὴν νὰ σώσῃ!
Μετὸ τουφέκι, ἀκοίμητος, εἰς τοῦ κρηνοῦ τὸ πλάγι,
Στὴν σιδερένια θύρα ἐμπρὸς μερόνυχτα φυλάγει,
Πότε νὰ ἰδῇ μιὰ τουφεκία στὴν θύρα νὰ φουντώσῃ,
Μιά γνωρισμένη τουφεκία εἰς τῆς φωτιᾶς τὴ ζάλη!
Καὶ ὅταν ἀπὸ ὄλες τὲς μεριεὲς φλογίζεται ἡ Κο-
ρώνη,

Τὸ καριοφύλλι δὲν γυρνᾷ πρὸς πολεμήστραν ἄλλη,
Πάντα σὲ μιὰ προσεχτικὸς τὸ μάτι του καρφώνει.
Στὴ θύρα ἐπάνω μιὰ φωνὴ βροντᾷ μὲς τὸ σκοτάδι·
— Φῶτο! γιατί δὲν ἔρχεσαι νὰ ἰδῇς τὴν ἀδελφή σου,

Οὐρὶ τοῦ παραδείσου,

Πῶς μὲ κερνᾷ στὸ δειπνὸ μου, πῶς μοῦ γελᾷ τὸ
βράδυ; —

Καὶ ὁ Φῶτος λέξη δὲν μιλεῖ. Γὰ χεῖλη του ματόνει,

— Ἀπέραςος ἦταν φραγμὸς τοῖχος σὺ φουσκεῖ —

Χτυπᾷ τὸ πόδι κατὰ γῆς, τὸ μέτωπο σηκώνει,

Ἀπομακρύνεται ἀπὸ κεῖ, καὶ σταματᾷ παρέκει.

᾽Ω νὰ μπορούσα, ἐφώναξε, ἀκοίμητη νὰ ρύσω

Σὲ ἄλλες ψυχές τὴν ἀσβεστη φωτιά πόχει ἡ
ψυχὴ μου!

᾽Ω νὰ εἶχα ἀνδρείους γιὰ τὸ σπαθὶ καὶ ὄχι δειλοὺς
μαζὶ μου,

Θὰ μ' ἐξέλεπες σὲ μιὰ νυχτιά, σκύλε, νὰ σὲ πατήσω!

Ἀκούει τὸν λόγο τὸν πικρὸ ἢ λεβεντιά καὶ ἀχνίζει,

Κ' ἐπρόβαλαν πενήντα νιοί, ποῦχαν χαρὰ τὸ βόλι,

Ὁ Φῶτος σὲ μιὰν ἐκκλησιὰ τοὺς πᾶει καὶ τοὺς ὀρκίζει,

Ἢ νὰ πατήσουν τὸν ἐχθρὸ, ἢ νὰ ἀποθάνουν ὅλοι.

Καὶ μιὰ νυχτιά σκοταδερὴ, νυχτιά φαρμακωμένη...

᾽Ω σεῖς ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, ἀγγέλοι, ἐτοιμασθῆτε,

Εἰς τὴν ἀγκάλῃ σας ψυχές μαρτύρων νὰ δεχθῆτε,

Ὅσαις θὰ ἀφήσουν εἰς τὴ γῆ τὴν σάρκα αἱματωμένη.

Ἢ νύχτα ἐμαύριζε τὴ γῆ, τὰ σύννεφα ἦταν πίσσα,

Καὶ ἄστρο ψηλὰ στὸν οὐρανὸ δὲν ἐφεγγε κἀνένα,

Μόνον ὁ νότος στὸ γιὰλδ ὀρμητικὸς ἐφύσα,

Καὶ μοναχὰ τὰ κύματα ἐποῦσαν ἀφρισμένα.

Σὲ προμαχῶνα χαμηλὸ, στὸ περιγιάλι κάτου

Ἕνας ἐχθρὸς, ὅπου ἔπρεπε τὸν τοῖχο νὰ φυλάγη,

Ἦτον γυρμένος κατὰ γῆς, μὲ τὸ ὅπλο του στὸ πλάγι.

Ἵπνος τὸν γέλασε, πικρὸ προμήνυμα θανάτου.

Τὸν ὕπνο μὲ τὸν θάνατο μιὰ μαχαιριὰ ἀδελφώνει,

— Ἦταν τοῦ Φώτου ἡ μαχαιριὰ, ποῦ αὐτὸς ἀνέδη
πρῶτος—

Φθάνουν καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ χτυποῦν δέκα ἄλλους· σὴν
Κορώνη,

Σπέρνει τὸν τρόμο ἡ τουφεκιὰ καὶ τῶν σπαθιδῶν ὁ
κρότος. —

Ἐλάτε, ἀδελφια, καὶ οἱ λοιποί, ἐλάτε ἐπάνου τώρα!

Μπήγουν στοὺς ἔξω μιὰ φωνή· Ὁ Φῶτος κατεβαίνει,

Βρίσκει τὴν θύρα ὀλάνοιχτη, καὶ δώδεκα ἀνδρειωμένοι

Ἀκολουθοῦν κατόπι του καὶ χύνονται στὴ χώρα.

Στοὺς ἄλλους πίσω, συμφορὰ! κρυφὴ μιὰ θύρα ἀνοίγει,

Καὶ ἀπὸ τὸ πλάγι πλημμυρεῖ τουρκιὰ τὸν προ-
μαχῶνα.

᾽Ω τί στιγμές! χειροπιαστοὶ μὲ τοὺς πολλοὺς οἱ
ὀλίγοι,

Χτυπᾷν καὶ κάνουνε σφαγεῖο τὸν φοβερὸν ἀγῶνα.

Ἐλάτε, ἀδελφια, γλήγορα, εἶναι καιρὸς ἀκόμα!

Στοὺς ἔξω ἀκούγεται ἡ φωνὴ καὶ τὲς καρδιές βραγίζει,

Ἕνας δειλὸς τῶν ἀδελφῶν τὸ κίνημα ἐμποδίζει...

᾽Ω τὸν κακοῦργον! Ἄτιμο νὰ τὸν σκεπᾷς χῶμα!

Διπλοὺς ἐχθροὺς, σαράντα αὐτοί, μὲ τὸ σπαθὶ ἢ μὲ
βόλι,

— Πικρὴ θανάτου ξαγορά, — νεκροὺς ξαπλόνουν
κάτου,

Καὶ τῆς καρδιάς μιὰ χύνοντας κατὰρα, πέφτουν ὅλοι

Μαζὶ πλεγμένοι εἰς ἀγκυλιὰ μαρτυρικοῦ θανάτου.

Καὶ ἄλλαις νυφούλαις καὶ ἄλλαις νιαῖς θὰ κλαῖνε
παλληκάρια,

Θὰ μείνουν καὶ ἄλλαις ἔρημαῖς καὶ σκοτειναῖς
μητέρες!

Χωρὶς νερὸ, χωρὶς ψωμί, δυὸ νύχτες καὶ δυὸ μέρες

Μέσα στὴ χώρα πολεμᾷν τοῦ Φώτου τὰ λιοντάρια.

Ἡ λύσσα καὶ ἡ παλληκαριά τὸν Φῶτο εἶχαν σπρωγ-
μένο,

Οἱ δρόμοι κλειοῦνται ἀπὸ ἄρματα, πλῆθος παντοῦ
τοὺς ζώνει,

Καὶ καταφύγιο ὕστερινὸ σὲ σπῖτι ἔρημωμένο

Ἐμβῆκαν καὶ μὲ ὀλόκληρη, παλεύουν τὴν Κορώνη.

Ἀπ' ἔξω οἱ σύντροφοι οἱ κακοί, ποῦ στέκονταν σὰν
ξένοι,

Εἶδαν στὴν τρίτη τὴ νυχτιά, μὲς τὸ βαθὺ σκοτάδι,

— Τὸ φοβερὸ, τὸ ὕστερινὸ τῶν ἀνδρειωμένων βράδυ—

Ἀπὸ τὸ σπῖτι εἶδαν φωτιά στὰ ἀστέρια νὰ ἀνε-
βαίνει,

Καὶ πρὸς τὰ τέλη ἐπέφτανε, ἐκεῖθε, ἀνάρηα ἀνάρηα,

Αἱ τουφεκιαῖς, σὰ θλιβερὸ μνημόσυνο μαρτύρων...

Λαχνὸ τῆς γῆς, λεθένταις μου, ἀφῆστε τὰ κουφάρια,

Μοσχοβολᾷ τὸ ἅγιον τοῦ παραδείσου μῦρον.

Ποῦ νᾶναι ἡ Φρόσω; Δυστυχῆ τὴν θέλησεν ὁ Πλάσης!

Τὴν καταράσθηκε ὁ σκληρὸς πατέρας της, καὶ ἐ-
κείνη,

Μὲ ἓνα μικρὸ στὴν ἀγκυλιὰ αἰτία τῆς συμφορᾶς της,

Επῆρε δίπλα τὰ βουνὰ νὰ βρῇ χωρὶς νὰ μείνη.

Ἄλλοι τὴν διώχνουν ἀπὸ δῶ, ἐκεῖ τὴν σπρώχνουν

ἄλλοι,

Καὶ κάθε λέξη, ποῦ ἀγροικαίει πικρὰ τὴν φαρμα-
κώνει.

Παρώμοιαζε τὴν καλαμιὰ ποῦ δέρνει ἀνεμοζάλη,

Τὴν ἀνθισμένη μυγδαλιὰ ποῦ ἀγέρας ξερρίζονει.

Οὐδὲ μιὰ θύρα ἀνοίχθηκεν οὐδὲ ἓνα δάκρυ ἐχύθη,

Καὶ δειλιασμένη ἐκάθησεν εἰς ἓνα λόγγο πέρα.

Δὲν γινώριζε τοῦ Φώτου της τὴν μοῖρα, καὶ θυμῆθη.

— Νὰ μὴ τὴν εἶχε θυμηθῇ! — τοῦ Φώτου τὴ
μητέρα.

Φθάνει, ρωτᾷ, τῆς δείχνουνε τὸ σπῖτι ποῦ ζητοῦσε,

Χτυπᾷ, δὲν ἀποκρίνονται, σπρώχνει τὴν θύρα,
ἐμβαίνει...

Τοῦ Φώτου ἡ μάνα πρὸς τὴ γῆ τὸ μέτωπο κρατοῦσε,

Μὲ πρόσωπο σὰν τὸ κερί, μὲ τὴν ματιὰ σὰν ξένη,

Καὶ ἡ φορεσιὰ μαρτύραγε τοῦ πόνου της τὴ λάβρα.

Ἀφῆκε κάτου τὸ μικρὸ καὶ μὲ τὸ νοῦ χαμένο,

— Ποιὲ κλαῖς παιδί σου, δύστυχη, γιὰ ποῖο φορεῖς
τὰ μαῦρα;

— Ὁ Φῶτος μου μὲ ἐρήμαξε, τὸ πλοῖο λαχταρι-
σμένο! —

᾽Ω συμφορὰ στὸν ἄνθρωπο ποῦ αἰσθάνεται τὰ πάθη,

Ποῦ ἀγάπησε στὸν κόσμο αὐτὸν, τὸν ἄδικον,
τὸν ψεύτη!

Ἐμπήγει ἡ Φρόσω μιὰ φωνὴ ἀπ' τῆς καρδιάς τὰ
βάθη,

Ἀπλόνει τὰ δυὸ χέρια της νὰ χτυπηθῇ, καὶ πέφτει.

Δὲν πέθανε — τοὺς δυστυχεῖς ἡ λύπη δὲν σκοτόνει —
Διωγμένη ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ τοῦ Φώτου, ἀχνὴ καὶ
κρύα,

Βγαίνει ἀπὸ κεῖ, καὶ μιὰ ματιὰ στὸν οὐρανὸ καρ-
φώνει,

Καὶ αὐτὴ ἡ ματιὰ φανέρονε δολόκληρη ἱστορία.
Τὸν κίνδυνον τῆς ὁμορφίᾳς γιὰ νὰ ἀποφύγῃ ὡς τόσο,
Στῶν λωβιασμένων τὰ χωριά σὲ μιὰ σπηλιὰ πη-
γαίνει,

Καὶ οἱ ξένοι ποὺ διαβαίνουν δὲν γινώριζαν τὴν
Φρόσω,

Ἐνα κομμάτι ἐρρίχνανε ψωμί στὴ λωβιασμένη.

Κάνενας δὲν τὴν ἤξευρε στὸν λωβιασμένον τόπο.
Τὸ σπίτι τῆς τὸ πατρικὸν τρεῖς μῆνες σφαλισμένο
Ἀνοίχθηκε καὶ πέντε νοιοί, σβυσμένοι ἀπὸ τὸν κόπο,
Ἀρματωλὸν ἐφέρανε στὰ ξύλα πλαγιασμένο.

Τρεῖς ἔλαβε λαβωματιῖς ὁ Γεώργιος εἰς τὰ στήθη,
Παλληγκαρὰς εἰς τὸ σπαθί, γερὸς εἰς τὸ τουφέκι,
Καὶ τώρα χρῶμα νεκρικὸ στὸ πρόσωπό του ἐχύθη,
Γιατρὸς τοῦ ἀλλάζει τὲς πληγές, παππᾶς τὸν
παραστέκει.

Τρεῖς μέρες δὲν αἰσθάνονταν ῥιμμένος ἐκεῖ κάτω,
Γιατὶ ἡ ζωὴ τοῦ δύστυχου κρεμῶταν σὲ ξανάμμα,
Καὶ ὅταν συνῆρθε καὶ ἔφθασε νὰ ἰδῇ τὴν ἐρημιὰ του,
Τὸν πῆρε τὸ παράπονον καὶ ἀρχίνησε τὸ κλάμμα.
Τῆς εὐτυχίας τὸνειρο σὰν ἀστραπὴ διαβαίνει,
Καὶ ἀφίνει μιὰ πικρὴ βαφὴ στὰ πονεμένα στήθια.
Ὅλα φαντάσματα στὴ γῆ, ἕνα καὶ μόνον μένει,
Ἐνα δὲν εἶναι φάντασμα, τῆς συμφορᾶς ἡ ἀλήθεια.
Βογκάγει ὁ γέρος, καὶ ὁ γιατρὸς μπροστὰ γονα-
τισμένος

Σκύφτει καὶ ἀπὸ τὸ πρόσωπο δάκρυ πικρὸ τοῦ
τρέχει.

— Χάνεις, γιατρὲ, τὲς ἀλοιφές, φωνάζει ὁ πλη-
γωμένος,

Ἐγὼ ἔχω τῆς καρδιάς πληγὴ ποὺ γιατρεμμοὺς
δὲν ἔχει.

Παππᾶ! δὲν ἔχει ἡ πίστη σου παρηγοριὰ κάμμια;
Δὲν ὠφελοῦν αἱ προσευχαίς εἰς τὸ κακὸ τὸ τόσο;
Ἄ ναι, ὠφελοῦν! γονάτισε ἐμπρὸς στὴν Παναγία,
Πίς μου πῶς ἦταν ὄνειρο, καὶ δεῖξέ μου τὴν
Φρόσω! —

Εἶπεν αὐτὰ καὶ ἀπέμεινε ἐκεῖ καθὼς εὐρέθη,
Μὲ χέρια παρακαλεστὰ, μὲ μάτια φλογισμένα,
Ποῦ ἀκόμα ἐφανερώνανε τοῦ πόνου τοῦ τὴν μέθη,
Ποῦ ἀκόμα ἐζωγραφίζανε τὸν πόθον τοῦ τὸν ἕνα.
Ἀδύνατος ὁ πόθος τοῦ καὶ δυνατὸς ὁ πόνος.

Κακοφορμίζουν αἱ πληγαίς καὶ ὁ γέρος ἀπεθαίνει,
Πεθαίνει ὁ γέρος, δυστυχῆς, χωρὶς τὴν Φρόσω, μόνος,
Καὶ μόνον ἔχει τὸν παππᾶ ποὺ τὸν μεταλαβαίνει.
Δίτε, εἶναι νύχτα εἰς τὰ χραντα μυστήρια τοῦ θα-
νάτου

Πλανᾷ μιὰν λάμψη λυπηρὴ σκοταδερὸ κανδύλι.
Τοῦ κόσμου τούτου θλιβερὸς διαβάτης, ἐκεῖ κάτω,
Λέει, ξαναλέει τὰ κρίματα μὲ ἀποθαμμένα χεῖλη.

— Εἶχα στὸν κόσμον ἕναν ἐχθρὸ, τοῦ Φώτου τὸν
πατέρα,

Κ' εἴμαστε οἱ δυὸ ἀφιλιῶτοι, γιὰ μάχην γεννημένοι.
Τὴν Φρόσω ὁ Φῶτος ἀγαπᾷ. Τοῦ Γεώργιου ἡ θυγατέρα,
Φονιάς ἐγὼ ἀπεκρίθηκα, στὸ σπίτι αὐτὸ δὲν μπαίνει.
Ἡ ἀγάπη πάντα εἶναι διπλῇ, ἀγάπησε καὶ ἡ Φρόσω,
Ἐστεφανώθηκε κρυφά, ἐγέννησε ἕνα ἀγόρι,
Κ' ἐγὼ . . . τὴν καταράσθηκα! . . . Ὡ τί ψυχὴ θὰ
δώσω

Ποῦ σὲ ἐδιώξα στὲς ἐρημιές, λαχταρισμένη κόρη;
Ἄχ ναι, παππᾶ! στὲς ἐρημιές, στὴν πείνα καὶ στὸ
κρύο

Ἐστερνε ἡμέρες ντροπαλές ἡ καταφρονεμένη,
Καὶ ἐγὼ πατέρα της, ἐγὼ ἀληθινὸ θηρίο,
Δὲν ξέρω ἂν ἦναι ζωντανή, ἂν ἦναι ἀποθαμμένη.
. . . Παππᾶ, πηγόνω! ὁ πάγος μου δὲν εἶναι τοῦ
θανάτου,

Φίδια στὸ νοῦ μου ἐγλίστρησαν, φαρμακωμένα,
κρύα . . .

Σαλεύει ὁ νοῦς μου . . . ἰδὲ, γιὰ ἰδὲ τί γίνεται
ἐκεῖ κάτω . . .

Τὶ χαλασμός, τὶ κόλασι, τὶ σκιαχτερὴ ἐρημιὰ! . .
Νύχτωσε . . . λόγγος φοβερός! . . . βροντᾷ τ' ἀ-
στροπελέκι . .

Πέφτει χαλάζι . . ὦ κύτταξε! μὲς τὴν ἀνεμοζάλη
Τραβοῦν δυὸ λύκοι ἕνα κορμί, καὶ ἄλλος περνᾷ
παρέκει,

Κρατῶντας εἰς τὰ δόντια τοῦ μικροῦ παιδιοῦ κε-
φάλη . . .

Παππᾶ, γινώριζεις τὸ κορμί ποῦ σέρνεται μπροστὰ
σου; . . .

ἔχει γυναίκειο πρόσωπο . . . σὰν νὰ τὸ ξέρω . .
ὦ φρίκη,

Ὡ συμφορὰ μου! . . κρύψε με, παππᾶ, στὴν ἀγκα-
λιά σου,

Νὰ μὴν ἰδῶ τὰ σπλάγχνα μου ποῦ τὰ τραβᾶνε οἱ
λύκοι.

Καὶ μέσα στὴν παραφορὰ καὶ μὲς τὸ φόβο ἀκόμα,
Καὶ στοῦ θανάτου τοὺς σπασμοὺς ἐπνίγηκε ἡ φω-
νὴ του,

Καὶ πέφτει κάτω. Τρεῖς φορὲς ἀνοίγονται τὸ
στόμα,

Καὶ μὲ τὸν τρίτον στεναγμὸ φτερούγιασε ἡ ψυ-
χή του.

Εἶναι μεγάλη Πέμπτη, τώρα
Εἰς τοὺς ναοὺς, σὲ αὐτὴν τὴν ὥρα
Ἑλληνοπούλαις ἀγρυπνοῦνε.
Δεύτερον χρόνον ἐλευθερίας,
Τῆς πίστεώς μας τῆς ἀγίας
Τὰ δώδεκα βαγγέλια ἀκοῦνε.

Βαθεῖα ναι νύχτα στὴν Κορώνη,
Δὲν ἀγροικεῖται τὸ κανόνι,
Καὶ ἀργὰ βροντᾷ τὸ καριοφυῖλι.
Ἡ λίγη λάμψη ποῦ πετιέται
Στὸν οὐρανὸ γλιστρᾷ καὶ σβύεται,
Κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ γαυγίζουν σκύλοι οἱ.

Σὲ φυλακὴ στὴ γῆ χωμένη,
Στὰ σίδερα δεμένο μένει
Ξανθὸ καὶ νέο παλληκάρι.
Κοιμᾶται ἀπὸ μικρῆ θυρίδα,
Χύνει στὴν ὄψιν του μιὰ ἀχτίδα
Κοντὰ νὰ σβύσῃ τὸ φεγγάρι.

Εἶναι ψιλὴ ἡ θυρίδα· ἐκεῖθες
Τὸ κύμα ρίχνει ἀφρούς καὶ σπίθες,
Ἀγριεμένο ἀπὸ τὸν νότο.
Ποῖος νᾶναι ὁ δόλιος; . . . Στὸ φεγγάρι
Βλέπω τῆς ὄψιν σου τὴν χάρη,
Ὡ σὲ γνωρίζω, ἀνδρεῖε Φῶτο!

Ὅλοι οἱ συντρόφοι σου εἶναι χῶμα,
Μονάρχος ἔμεινες, καὶ ἀκόμα
Παιδεύεσαι στὴ φυλακὴ σου.
Αἶ, στοῦ πολέμου τὴν μανία
Κάνεις δὲν σέπιανεν, εἰς τρία
Ἄν δὲν ἐσποῦσε τὸ σπαθί σου.

Πόσον ἀνήσυχα κοιμᾶται.
Σηκώθη ἡ τρίχα του . . . τηρεῖτε!
Σπασμὸς τὰ μέλη του σαλεύει,
ἔχει τὸ πρόσωπο ἀχνισμένο . . .
Σὲ ψεύτικο, σὲ μαγεμένο
Πέλαγο ὀνείρου ταξειδεύει.

Φωνὴν ἐμπήγει καὶ ξυπνάγει,
Ἀνασηκόνεται στὸ πλάγι . . .
Τὰ χέρια του στὰ στήθια σμίγει . . .
Στὴ θύρα κάρφωσε τὸ μάτι,
Τοῦ φαίνεται ποῦ ἀκούγει κᾶτι,
Τοῦ φαίνεται ποῦ ἡ θύρα ἀνοίγει.

Ἀνοίγει ἡ θύρα· τοῦρκος μπαίνει,
Καὶ κόρη μιὰ θαλὰ ντυμένη,
Στὸν Φῶτο τρέχει, πᾶει σιμὰ του,
Ὡ! Φῶτο, Φῶτο! ἄλλο δὲν λέγει,
Οἱ στεναγμοὶ τὴν πνίγουν, κλαίγει,
Καὶ ρίχνεται στὴν ἀγκαλιά του.

— Ἄγγελε, σεῖδα στὸν ἐρό μου,
Εἰς ὥρα συμφορᾶς καὶ τρόμου,
Οὐράνιαν σκέπη τῆς ζωῆς μου!
Στὴ φυλακὴ μου τὴν ἀθλία,
Μὴ σᾶστείλῃς ἡ Παναγία
Μὲ τὴν μορφὴ τῆς ἀδελφῆς μου;

— Δὲν εἶμαι πλάσμα παραδείσου,
Εἶμαι ἡ Χρηστίνη, ἡ ἀδελφὴ σου! . . .
Ἴδὲ ποῖος θέλει νὰ σὲ σώσῃ·
Δὲν τὸν γνωρίζεις τὸν Ἰζιαφέρη;
Τὸν γλύτωσες ἀπὸ μαχαίρι,
Κῆλθε καὶ αὐτὸς νὰ μᾶς γλυτώσῃ.

Σκύπτει ὁ Ἰζιαφέρης ἐμπροσθὰ του,
Τὲς ἀλυσίδες ρίχνει κάτω,

Τὸν ἀρματόνει μὲ πιστόλι.
Βγαίνουν καὶ οἱ τρεῖς μὲ ἀργὸ ποδάρι,
Βασιλεμένο εἶν' τὸ φεγγάρι,
Καὶ τοῦρανοῦ εἶναι μαῦροι οἱ θόλοι.

Ὡσὼν νὰ βγῇκε ἀπὸ τὸν ἄδην,
Μυστήριο μέσα εἰς τὸ σκοτάδι,
Τὸ τριπλὸ φάντασμα διαβαίνει.
Θολὸ τὸ βλέπω ποῦ σαλεύει,
Καὶ παλαὶ ἡ νύχτα τὸ χωνεύει.
Στὴν ὄψιν τῆς τὴν μαυρισμένη.

Ἀκοῦτε κλειδωνιὰ ποῦ τρίζει;
Ἀκοῦτε θύρα ποῦ γυρίζει;
Στὰ σίδερα τὰ σκουριασμένα;
Ἴδετε ἐκεῖ . . . στὸ φρούριο κάτω
Μπαίνει ὁ Ἰζιαφέρης, καὶ κοντάτου
Μπαίνουν τὰ δελφία ἀγκαλιασμένα.

Στὴ θάλασσα ἡ μπασιά τοὺς φέρνει,
Ὅπου ἡ νοτιά χτυπᾷ καὶ δέρνει
Τοὺς βράχους καὶ τὸν προμαχώνα.
Ὁ τοῦρκος διαβαίνει πρῶτος,
Τὴν ἀδελφὴ σηκώνει ὁ Φῶτος
Πελαγωμένος ὡς τὸ γόνα.

Ὀλίγο ἀκόμα! προχωρεῖτε!
Τὸ κύμα ἐσώθη, γῆ πατεῖτε,
Ἐχθρὸς κἀνένας δὲν σᾶς νοιώθει. . . .
Ὡ δόξα νᾶχῃ ἡ Παναγία!
Στὰ σκότῃ ἐκρύφθη ἡ συνοδεία,
Φτερὰ τῆς ἔδωσαν οἱ πόθοι.

Εἰς τὰ χωριά, ποῦ ἐρήμαζεν ἡ λῶβα, βοδολοῦσε
Κάθε γεορτὴ ἐκκλησιάρισσα ἀπὸ τὸ Μαυρομ-
μάτι,
Καὶ εἰς τῆς σπηληᾶς τὴ μοναζιά, ποῦ ἡ Φρόσω κα-
τοικοῦσε,

Ἐνα ψωμί τῆς ἔφερνε, αὐγὰ καὶ λίγο ἄλατι.
Εἰς τὴν ἀρχὴν τᾶπῆθονε μακρυὰ μακρυὰ μὲ τρόμο,
Καὶ ἐσταυρονόταν κ' ἔπερνε τῆς ῥεμματιᾶς τὸν
δρόμο.

Ποῖος στὸ πλευρό του, ὦ ποῖος μπορεῖ νὰ νοιώθῃ
λωδιασμένη,
Σιμὰ στὴν βράχνα ποῦ φυσᾷ στὰ σπαραγμένα
στήθια;
Μόνον εἰς ὅμοιες συμφορὰς τὸν νοῦ μας ἀπα-
λαίνει
Διπλῇ τοῦ ὑψίστου πρόνοια — ἀγάπῃ καὶ συ-
νήθειᾳ!

Συνείθισε ἡ γερόντισσα στοὺς φόβους τῆς καὶ ἐκείνη,
Καὶ νέο θάρρος εὗρισκε μὲ τὴν ἐλεημοσύνη.

— Πρόβαλλε, δόλια, νὰ σὲ ἰδῶ, καὶ κρίνε νὰ σὲ
νοιώσω.
Καὶ ἡ δόλια δὲν ἐπρόβαλλε, καὶ ἡ δόλια δὲν ὠ-
μίλει.

Ἐσσεῖς, ἀστερία τοῦρανοῦ, ἠκούγετε τὴ Φρόσω,
 Ἐσὺ μονάρχος ἔδλεπες τὴν ὠμορφιά της, ἤλιε!
 Κρατοῦσε πάντα τὴν λαλιά στὰ στήθη της πνι-
 γμένη,
 Καὶ ἔφρευγε ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν καρδιά
 κλαυμένη.

Κῆλθε ὁ καιρὸς· ποῦ γύριζαν τὰ μαῦρα χελιδόνια
 Στὸ κλίμα τὸ γελούμενο, στὴ γῆ τὴν μυρωμένη.
 Στὴν ἀσημένια ἀνατολὴ λαμποκοπᾶν τὰ χιόνια,
 Καὶ κάτω τῇ γῇ χαμογελᾷ σὰν νύφῃ στολισμένη.
 Ζευγαρωμένα τὰ πουλιά στὰ πεύκα κελαδάνε,
 Ἐδῶ βελάζουν πρόβατα, παρέχει ἀρνιά πηδάνε.

Τὸν ἐπιτάφιο ἐστόλισαν μὲ ἐλεύθερα λουλούδια,
 Καὶ τώρα τὸν ἀσπάζονται εἰς τὰ χωριά αἱ παρ-
 θέναις.
 Ἄ Φρόσω! ἀνάστασιν αὔριο θὰ κάμουν, καὶ τρα-
 γούδια
 Θὰ ψάλλουν μὲ λαλούμενα, εἰς τὸ χορὸ πλεμ-
 μέναις,
 Καὶ σὺ, τῆς μοίρας παίγνιο, στὴν ἔρημῃ σπηλιᾷ
 σου,
 ἔχεις χαρὲς τοὺς πόνους σου, λαμπρὴ τὰ βά-
 σανά σου.

Οὐράνια τὴν γερόντισσα ἐφώτισε μιὰ ἀχτίδα,
 Καὶ μὲ ἄλλη γλῶσσα τὸ πρῶτὴ τὴν Φρόσω συν-
 τυχαίνει.
 — Κάμμιὰ φορὰ δὲν σᾶκουσα, κάμμιὰ φορὰ δὲν
 σεῖδα.
 Ὁρῶμαι στὴν αὐρινὴ λαμπρὴ τοῦ μᾶς προσ-
 μένει,
 Ποῦ ἂν δὲν προβάλλῃ σήμερα νὰ ἰδῶ τὸ πρόσωπό
 σου,
 Ἐγὼ ἀνεδαίνω εἰς τὴν σπηλιᾷ ... τὸ κρῖμα εἰς
 τὸ λαιμό σου!

— Δὲν ἔχω λῶθα εἰς τὸ κορμὶ οὐδὲ εἰς τὸ πρό-
 σωπό μου,
 Μὲ τρώγει ἡ ἀρρώστεια τῆς ψυχῆς, ποῦ τρώγει
 τὴν ψυχὴ σου.
 Τὸ θέλεις; Μάθε, δύστυχη, ποῦ κλαίω τὸν ἀκριβό
 μου,
 Τὸν Φῶτο τὸν περὶφανο, τὸν Φῶτο ... τὸ παιδί
 σου!
 ... Εὐγᾶτε δάκρυα τῆς καρδιάς! εἰς ἀγκαλιὰ
 σφιγμένας
 Ἀναστενάζουν καὶ θρηνοῦν αἱ δυὸ βασανισμέναις.

Καὶ ἡ ἄμοιρη γερόντισσα μυρολογεῖ καὶ τρέμει.
 — Ποιὰ συμφορὰ νὰ θυμηθῶ, καὶ ποιὰ νὰ κλαύ-
 σω πρώτη;
 Λεῖπει ἡ Χρηστίνη μου κλειστὴ σὲ τουρκικὸ χα-
 ρέμι,
 Σκληρὸς ὁ χάρος; μᾶρπαξε τὸν Φῶτο καὶ τὸν
 Γιώτη,

Καὶ ἀπέμεινα σὰν τὸ δενδρί ποῦ πέρνουν τὸν ἀνθὸ
 τοῦ.
 Σὺ, Φρόσω, παρηγόρα με μὲ τὸ παιδί τοῦ Φῶτου!

Ἐπῆρνε τὴν ῥεμματιά, καὶ, δίπλα τὰ θυμάρια,
 Ἐκεῖ ποῦ κατεβαίνανε μιὰ πράσινη ραχοῦλα,
 Ἀκούνε ἀλόγων πατησιές, ἀλόγων χαλιναρία,
 Καὶ δυὸ λεβένταις πρόβαλαν καὶ μιὰ ὁμορφῇ
 νυφοῦλα.
 Εἶχε τὴν ὄψιν ἀγγελικὴν, χαρούμενο τὸ μάτι,
 Στὰ κονδυλένια χέρια τῆς ψηλῇ λαμπάδα ἐκράτει.

— Ἄχ Φρόσω! ἰδὲ τὴν συνοδεία ποῦ πάει νὰ προσ-
 κυνῇ...

Ζηλεύω τὲς καλότυχες ὅπου τὰ καρτερᾶνε!
 Καὶ ἐκεῖ ποῦ πλησιάζανε νὰ σμίξουν σὲ μιὰ βρύση,
 Αἱ δύστυχαι σταμάτησαν καὶ μιὰ φωνὴ πετᾶνε.
 Ἡ γρηῃ ποῦ ἐκράτει τὸ μικρὸ στὰ γόνατα κλονιέται,
 Θέλει νὰ τρέξῃ, δὲν μπορεῖ ἡ Φρόσω ξεπετιέται,

Καὶ φρενικσμένη ξεφωνεῖ μὲ τῆς χαρᾶς τὸ ρίγο.
 — Λεβέντη, ποῦ καμαρωτὰ περνᾷς μὲ τᾶλογό σου,
 Τὸ ἀκριβοποτισμένο σου σταμάτησέ το λίγο
 Νὰ ἰδῶ τὸ πρόσωπό σου! ...
 Ὡς βλέπω, βλέπω τὴν ἐλπὴ ζερβά στὸ μάγουλό του,
 Ἡ μαῦρη γῆ δὲν ἔφαγε τὴ λεβεντιά τοῦ Φῶτου!

— Ἡ Φρόσω, ἡ Φρόσω! — Γλήγορος ὁ νιὸς στὴν
 χαίτη γέρνει,
 Ἐσχύνεται ἀπὸ τᾶλογο, πετᾷ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς.
 — Ποιὰ δυνάμεις οὐράνια στοὺς πόθους μου σὲ
 φέρνει; ...
 Χρηστίνη, μὴ ὄνειρεύομαι; γνωρίζεις τὴ λαλιά τῆς;
 Μάννα! ... δικός μου ὁ ἄγγελος ὅπου κρατεῖς στὰ
 χέρια; ...
 Ἐγὼ δὲν κατοικῶ τὴν γῆ, ἐγὼ πετῶ στὰ στέρια!

... Ἄν μᾶς πικραίνουν συμφοραὶς, ἂν μᾶς σπαρά-
 ζουν πάθη,
 Κάπου μᾶς κρύβεις καὶ χαρὲς, κόσμε ἄδικε καὶ
 πλάνε!
 Ἀνθίζουν καὶ τριαντάφυλλα εἰς τὰ πολλὰ σου ἀγ-
 κάθια! —

Οἱ πονεμένοι σμίγουνε, καὶ ὀλόγυρα ἀντηχᾶνε
 Λόγια πνιγμένα καὶ χαρᾶς παράπονο καὶ κλάμμα
 Βασίλισσα τῶν οὐρανῶν, δικόσου εἶναι τὸ θάμμα

ΗΘΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΟΣ.

(Συνέχεια, ὅρα φυλ. 36.)

Ἡ φωνὴ προσώπου ποθητοῦ, ὡ φωνὴ τῆς ἁγ-
 πης, ποίαν ἀνέκφραστον ταραχὴν διεγείρει εἰς τὴν
 ψυχὴν μας! Ποῖον μίγμα συγκεχυμένον, ἀνεξήγη-